

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra slavistiky

Sekce polské filologie

studijní rok 2010/2011

**BAZA TERMINÓW I TEMATYCZNE KARTY PRACY DLA
INNOWACJI NAUKI PRZEKŁADU I TŁUMACZEŃ (MUZYKA)**

**Terminological base and thematic worksheets for inovation of the
translation and interpretation education (Music)**

Bakalářská diplomová práce

Autor práce: Andrzej Bartnicki, obor polština se zaměřením
na hospodářsko-právní a turistickou oblast

Vedoucí práce: Mgr. Jan Jeništa

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne 11. 5. 2011

.....

Děkuji Mgr. Janu Jenišтови za cenné připomínky a rady k mé diplomové práci a za metodologické vedení během konzultací této práce. Rovněž děkuji Mgr. Małgorzacie Bartnickiej za jazykovou korekturu textu.

Andrzej Bartnicki

Spis treści

1. Słowniki.....	7
• Słowniki terminologiczne.....	7
• Słowniki ogólne.....	8
• Słowniki wyrazów obcych i neologizmów	8
• Słowniki dwujęzyczne.....	9
2. Zawartość pracy	10
2.1. Tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń.....	10
2.2. Baza terminów	15
2.2.1. Kryteria podziału	16
• Zapożyczenia z innych języków.....	17
• Porównanie języka polskiego z językiem czeskim	19
• Zapożyczenia ze względu na strukturę wyrazów	22
1. Kryterium zapożyczenia właściwego.....	22
2. Kryterium zapożyczenia strukturalnego.....	23
3. Kryterium zapożyczenia semantycznego	23
4. Kryterium zapożyczenia sztucznego	24
• Internacjonalizmy	25
• Profesjonalizmy i wyrazy slangowe	27
3. Tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń	29
3.1. Słownik.....	29
3.2. Polsko-czeska sekcja	32
3.3. Ćwiczenia praktyczne	35
4. Rozwiązania	41
5. Baza terminów- przegląd słownictwa	43
6. Podsumowanie	50
7. Résumé.....	52
8. Abstract.....	53
9. Anotacje	54
Bibliografia:.....	55
Słowniki i encyklopedie.....	55
Źródła internetowe:	56

Wstęp

Dążenie człowieka do doskonałości w życiu codziennym, do ułatwienia sobie życia spowodowało, że rozwój techniki w ciągu ostatnich paru lat nabrał tempa. Powstało wiele urządzeń elektronicznych, stare znacznie ulepszono. W konsekwencji działania te przyczyniły się do rozwoju wielu dziedzin życia, między innymi do rozwoju i wielu nowych możliwości w dziedzinie muzyki. Każde nowopowstałe urządzenie trzeba nazwać.

Celem naszej pracy jest zbadanie zagadnienia związanego z nowym nazewnictwem, czy jest jednolite i posługują się nim ludzie z różnych krajów, czy też każdy naród wyodrębnia i tworzy własną nazwę dla nowego produktu.

Kolejnym celem naszej pracy jest również przybliżenie i poszerzenie zasobu leksykalnego związanego z dziedziną muzyki. Wybraliśmy dziedzinę muzyki, ponieważ chcielibyśmy uzupełnić braki słownictwa związanego z muzyką i nauczyć się czegoś nowego.

Praca składa się z trzech części - tematycznych kart pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń, bazy terminów i części teoretycznej.

Jak sama nazwa wskazuje, tematyczne karty pracy będą pomocami naukowymi dla studentów zajęć przekładu i tłumaczenia. W kartach znajdują się ćwiczenia edukacyjne, poszerzające zasób leksykalny z zakresu muzyki. Użytkownik również poszerzy swe ogólne wiadomości i głębiej zaznajomi się z procesem np. nagłaśniania, pracą realizatorów dźwięku.

Ćwiczenia są skonstruowane tak, by studenci rozwijali swe umiejętności językowe i ćwiczyli tłumaczenie i przekłady.

Z kolei baza terminów tworzy duży zasób leksykalny z 200 wyrazami słownikowymi, jak w języku polski i czeskim. Wybrane przez nas wyrazy w pewien sposób tworzą mini dwujęzyczny słownik terminologiczny.

Trzecia część naszej pracy przedstawia teorię, która dotyczy zasobu leksykalnego naszej pracy. Mianowicie podaje kilka kryteriów, według których dane wyrazy związane z terminologią muzyczną dostały się do języka. Tłumaczymy również, co to są internacjonalizmy, profesjonalizmy i wyrazy slangowe, które tworzą liczną grupę.

Nasze dzieło jest pracą lingwistyczną, która po pierwsze: będzie miała za zadanie poszerzyć zasób słów użytkownika języka, zaś w drugim będzie pokazywała proces i problemy związane z powstawaniem nowej terminologii muzycznej.

1. Słowniki

Jako pomoc naukową do naszej pracy licencjackiej wybraliśmy słowniki.

Wybór słowników jest ogromny. Mamy słowniki ogólne, ortograficzne, dwujęzyczne, frazeologiczne, terminologiczne, wyrazów obcych, biograficzne, tematyczne, encyklopedyczne, etymologiczne i wiele innych.¹ W naszej pracy nie były potrzebne wszystkie rodzaje słowników. Korzystaliśmy tylko z kilku leksykonów; znaczna część słowników bowiem nie nadawała się do naszej pracy. Powodów jest kilka, najważniejszy to dziedzina muzyki, która jest dziedziną nowych wyrazów. Niektóre wyrazy nie mają polskiego odpowiednika, inne zaś czeskiego. W naszej pracy jest bardzo dużo terminów technicznych dotyczących tylko muzyki, a więc kolejnym kłopotem było dla nas wyszukanie danego słowa w specjalnych słownikach. Niestety czasami wyszukiwanie nie skończyło się pomyślnie.

Wybraliśmy cztery grupy słowników:

- **Słowniki terminologiczne**

Bardzo przydatny do naszej pracy słownik terminologiczny pod tytułem „Słownik terminów muzyki rozrywkowej“ Adama Wolańskiego, wydany w 2000 roku w Warszawie w wydawnictwie PWN. Jest to jedyny słownik terminologiczny, w którym znajduje się słownictwo dotyczące stricte muzyki rozrywkowej. Sam autor na początku swego słownika pisze: „Oddaję do rąk Czytelnika książkę, która jest swego rodzaju novum na polskim rynku wydawniczym.“² Słownik ten zawiera ponad 1600 haseł, które są uszeregowane alfabetycznie. Każde słowo zawiera wymowę, (jeżeli słowo różni się od pisowni, np. Jazz [dżez]), informację gramatyczną, definicję hasła, przykład użycia, zestawienia i frazy, synonimy.

¹ <http://www.pl.wikipedia.org/wiki/S%C5%82ownik>, cyt. 30.04.2011.

² Wolański A., *Słownik terminów muzyki rozrywkowej*, Warszawa 2000.

Oprócz tego słownik zawiera podziały instrumentów ze względu na podział naukowy i podział praktyczny, międzynarodowe skróty stosowane w muzyce rozrywkowej. Słownictwo jest rozdzielone na 14 podgrup tematycznych.

- **Słowniki ogólne**

„Uniwersalny słownik języka polskiego“ pod redakcją Stanisława Dubisza, wydany w 2006 roku w Warszawie przez wydawnictwo PWN to kolejna pozycja, z której korzystano. Słownik ten zawiera około 100 000 haseł, które również zawierają podstawowe informacje o wyrazie, takie jak pochodzenie wyrazu, definicja, odmiana, wymowa i poprawne użycie. Oprócz tego znajdują się w nim związki frazeologiczne i przysłowia wraz z wytłumaczeniami i specjalistyczne terminy.

Z tego słownika najbardziej korzystaliśmy podczas wyszukiwania wyrazów technicznych, takich jak *wtyk*, *zwrotnica*, *sluchawka*.

Podczas opracowania czeskiej części naszej pracy korzystaliśmy ze słownika pod tytułem „Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost“, którego autorami są J. Filipec, J. Daneš, J. Macháč, V. Mejstřík, i który został wydany w 2005 roku w Pradze przez wydawnictwo Academia. W tym leksykonie znajduje się prawie 50 000 haseł, które zawierają informacje gramatyczne, wymowę i akcent danego wyrazu, pochodzenie wyrazów, objaśnienia wraz z przykładami użycia, synonimy.

- **Słowniki wyrazów obcych i neologizmów**

Ze słowników w języku czeskim nam bardzo przydatne były słowniki pod tytułem: „Nová slova v češtině, Slovník neologizmů“ wydany w 1998 roku i jego następcę „Nová slova v češtině, Slovník neologizmů 2“ wydany w 2004 roku. Obie edycje były wydane pod redakcją O. Martincovej w Pradze przez wydawnictwo Academia.

Jak już sama nazwa wskazuje, są to słowniki zawierające neologizmy z różnych dziedzin, takich jak komputery, technika, telefony, marketing, reklama i inne. Najbardziej używanym przez nas słownikiem był: „Nový akademický slovník cizích slov“ wydany w 2008 roku pod kierownictwem Jiříego Krausa w Pradze przez wydawnictwo Academia. Słownik ten zawiera przeszło 100 000 wyrazów obcych używanych na co dzień. Hasła są uszeregowane według czeskiego alfabetu i każde z nich zawiera informację gramatyczną, wymowę, pochodzenie słowa, definicje słowa i połączenia wyrazowe.

- **Słowniki dwujęzyczne**

Podczas tłumaczenia polskich wyrazów na język czeski czerpano ze słowników „Polsko-český slovník I/A-Ó“ i „Polsko-český slovník II/P-Ž“ Karola Olivy, wydanych w 1999 roku w Pradze przez wydawnictwo Academia. Razem te dwa leksykony zawierają około 80 000 haseł języka literackiego i potocznego, jak również terminologię techniczną lub przyrodniczą. Każdy wyraz zawiera informację gramatyczną, jego czeski odpowiednik, oraz przykłady użycia. Również jest podana dziedzina, w której dane słowo występuje i oprócz tego przy czeskim odpowiedniku są wyrazy potoczne.

Z kolei przy tłumaczeniu terminów na język polski korzystaliśmy z słownika pod tytułem: „Słownik czesko-polski Česko-polský slovník A-Z“ pod redakcją Janusza Siatkowskiego, wydany w 2007 roku przez wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa.

Ten oto słownik zawiera około 53 000 haseł, zakres gramatyki czeskiej. Każde hasło zawiera standardowo polski odpowiednik, informację gramatyczną i najczęstsze połączenia wyrazowe.

2. Zawartość pracy

Jak już wspomnieliśmy na początku tej monografii, praca ta składa się z dwóch części: z części praktycznej, która zawiera tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń razem z bazą terminów. Znajduje się w niej dwieście wyrazów związanych z naszym tematem. Drugą część tworzy część teoretyczna, w skład której wchodzi opis procesu i metodologia powstania ćwiczeń językowych i bazy terminów.

2.1. Tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń

Powstanie tematycznych kart pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń było spowodowane kilkoma czynnikami. Jedną z głównych przyczyn było poszerzenie zasobu leksykalnego związanego z naszym tematem *Muzyka*. Ponad to tematyczne karty pracy mają za zadanie utrwalenie tematu i zagadnień związanych z nim, dzięki czemu użytkownik będzie się mógł biegle poruszać w branży muzycznej.

Tematyczne karty dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń składają się z zwięzłego słownika i z ćwiczeń praktycznych. Zwięzły słownik zawiera pięćdziesiąt haseł w języku polskim z odpowiednikami w języku czeskim. Trudno było dokonać wyboru z pośród kilkuset haseł pięćdziesięciu wyrazów związanych z muzyką. Wyrazy do słownika zostały dobierane na podstawie ich częstotliwości występowania i używania w języku codziennej komunikacji i w języku fachowym. Nie mniejsze znaczenie podczas wyboru słownictwa do pracy była ważność słów, tu mamy na myśli wyrazy, które są bardzo istotne dla naszego tematu.

Przy niektórych wyrazach została podana definicja, która ma za zadanie wyjaśnić dane zjawisko, na przykład: *echo*, lub opisany jest przykład zastosowania danego wyrazu podaje.

Jak piszą w swojej pracy Ewa Lipińska i Anna Seretny, najlepszym sposobem zapamiętania słownictwa lub nowego tematu jest „prezentacja słownictwa w kontekście, daje to możliwość jego kognitywnego zaczepienia w pamięci uczących się, przez co jest ono łatwiej zapamiętywane”.³

Dlatego też zastosowaliśmy w naszej pracy kilka rodzajów ćwiczeń, w których nie występują tylko pojedyncze wyrazy, lecz również nowe słowa, które są wkomponowane w tekst, „pojawiają się w naturalnym dla siebie kontekście”⁴, są dobierane do związków wyrazowych połączone razem z ich tłumaczeniami. Dzięki takiemu sposobowi nauczania uczący się języka obcego łatwiej sobie zapamięta nowe dla niego słowa. Kolejnym sposobem, jak można udoskonalić naukę języka obcego, jest podanie graficznego przedstawienia (ilustracja, obrazek, schemat) dotyczące wybranego tematu. Wtedy dochodzi w mózgu do procesu połączenia wyrazu (jego graficznego lub fonetycznego zapisu) z jego graficznym przedstawieniem, co powoduje łatwiejsze zapamiętanie nowego słowa, aniżeli zapamiętanie osobnego, z niczym niekojarzącego się wyrazu.

Powoli przechodzimy do konkretów, czyli do naszych ćwiczeń dotyczących muzyki. Zanim omówimy temat przeprowadzanych przez nas ćwiczeń, chcielibyśmy jeszcze zaznaczyć, że ćwiczenia te zostały utworzone również na podstawie podręcznika „Na łamach prasy” (część pierwsza i druga), z którymi pracowaliśmy na zajęciach z języka polskiego i o których z pewnością możemy powiedzieć, że mają bardzo dobrze skonstruowaną budowę.⁵

³ Lipińska E., Seretny A., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako języka obcego*, Kraków 2005, cyt. s. 85.

⁴ Tamże cyt. s. 85.

⁵ Kubiak B., *Na łamach prasy* (część pierwsza i druga), Kraków 2009.

Na początku znajduje się tekst pod tytułem „Nagłośnienie”, dotyczący zagadnień związanych z procesem realizacji nagłośnienia. Opisując to ćwiczenie korzystaliśmy z podręcznika pod tytułem „Podstawy nagłośnienia i realizacji nagrań” autorstwa Krzysztofa Sztekmilera. Fakt, iż wybraliśmy do opisu tego ćwiczenia ten a nie inny podręcznik, było spowodowane tym, że jego autor, według nas, należy do najbardziej doświadczonych osób w dziedzinie nagłośnienia i realizacji wydarzeń muzycznych.

Podręcznik (publikacja) „Podstawy nagłośnienia i realizacji nagrań” również mi pomaga w praktyce, gdyż sam zajmuję się czynnie nagłośnieniem i realizacją koncertów.

Wracając do ćwiczenia, w którym pracujemy z tekstem, uczący się języka obcego ma za zadanie przeczytać podany tekst i przetłumaczyć go na swój język ojczysty, co pozwala mu na zrozumienie tego artykułu w całości (w wypadku możliwych niezrozumień).

Kolejnym zadaniem jest wypisanie wszystkich wyrazów, które dotyczą muzyki i sprzętu technicznego, co powoduje wstępne zapoznanie się z nowym słownictwem.

Pierwszy punkt naszych ćwiczeń praktycznych dotyczy dopasowania odpowiedniego wytłumaczenia do podanych obok wyrazów. W tym ćwiczeniu wprowadzamy nowe słowo na podstawie jego objaśnienia, wskutek czego dochodzi do lepszego utrwalania nowego słownictwa i zarazem informuje o jego znaczeniu.

W drugim ćwiczeniu student ma za zadanie połączyć wyrazy w logiczne wyrażenia. To ćwiczenie przedstawia, w jaki sposób podane słowa można używać, w jakim kontekście oraz z jakimi innymi wyrazami mogą one występować.⁶

⁶ Lipińska E., Seretny A., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako języka obcego*, Kraków 2005, s. 77.

W następnym ćwiczeniu, które składa się z trzech kolumn wyrazów, student ma za zadanie dopasować do każdego rzeczownika kolejne dwa synonimy. Tu można zwrócić uwagę na występujące w tym zadaniu wyrazy potoczne, na przykład: *stół*, *szyna*, *galka*, których częstość używania jest bardzo duża w języku profesjonalistów. Celem takiego zadania jest umiejętność wywnioskowania, jakim innym wyrazem można zastąpić dany wyraz.

Czwarte ćwiczenie jest podobne do drugiego ćwiczenia, różni się od siebie tylko tym, że w zadaniu zamiast rzeczownika trzeba połączyć czasownik z odpowiednim wyrazem bądź zestawieniem wyrazowym.

Kolejne ćwiczenie polega na pracy z tekstem. Krótki artykuł pochodzi z polskiej edycji czasopisma „Livesound & Instalation”, zajmujący się profesjonalną techniką estradową. Osoba wykonująca to ćwiczenie ma za zadanie uzupełnić puste miejsca w tekście czasownikami w czasie przeszłym, które są podane wyżej, ale w formie bezokolicznika. W tym ćwiczeniu zwraca się uwagę na poprawną koniugację czasownika.

Przedostatnie ćwiczenie składa się z dwóch części.

W pierwszej części, podobnie jak w pierwszym ćwiczeniu, trzeba odpowiednio połączyć wyrażenia z poprawną definicją.

W kolejnej części trzeba wstawić wyrażenia w odpowiednie zdania tak, aby to miało sens. Aby lepiej zapamiętać nowe słowa, stosuje się właśnie takie przykłady ćwiczeń, gdzie utrwalanie materiału polega na powtarzaniu nowych wyrazów w bardzo krótkich odcinkach czasu.

W takim wypadku osoba ucząca się języka obcego ma większą szansę zapamiętać te wyrazy, ponieważ najpierw musi je połączyć z objaśnieniem i następnie musi je zastosować w zdaniu.⁷

Ostatnie ćwiczenie jest w formie zabawy, w postaci krzyżówki. Podano jest czternaście objaśnień, do których trzeba podać odpowiednie hasło i następnie go wpisać do krzyżówki. W tym ćwiczeniu mamy

⁷ Lipińska E., Seretny A., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako języka obcego*, Kraków 2005, cyt.s. 87.

do czynienia z innym rodzajem nauki, ponieważ jest podana tylko definicja, według której student jest zmuszony do odgadnięcia poprawnego hasła. Takim sposobem utrwala sobie nowe słownictwo.

Ćwiczeniom towarzyszą również dwie ilustracje, których celem jest, jak już wspomnieliśmy wyżej, ułatwienie nauki nowego słownictwa. Pierwszy obrazek graficznie przedstawia podłączenie systemu dźwiękowego z różnymi peryferiami. Pokazane są tutaj *kolumny, głośniki, wzmacniacze mocy, mikrofony, konsola analogowa* z różnymi częściami i inne. Druga ilustracja przedstawia schemat sprzężenia akustycznego, co pozwala zrozumieć nam to zjawisko.⁸

⁸ Ilustracje są użyte z podręcznika *Podstawy nagłośnienia i realizacji nagrań* Krzysztofa Sztekmilera, Warszawa 2009.

2.2. Baza terminów

W tym rozdziale postaramy się przybliżyć powstanie bazy terminów, ich zagadnienia związane z badaniami naukowymi i podział słów według różnych kryteriów, które nam pomogą w ich ugrupowaniu.

Na początku możemy sobie zadać pytanie retoryczne, dlaczego właśnie dokonaliśmy takiego wyboru słów, a nie innego. Odpowiedzi na takie pytanie może być mnóstwo, na przykład dlatego, bo te akurat wyrazy nam się spodobały. Niestety w naszym wypadku tak nie jest. Biorąc pod uwagę moją pasję w realizacji technicznej różnego rodzaju imprez plenerowych, cała baza terminów powstała w oparciu o poruszanie się w środowisku specjalistycznym w Republice czeskiej i w Polsce. Spotykamy tu bowiem artystów mówiących różnymi językami i gdzie są używane inne określenia dla danego urządzenia.

Do bazy terminów wpisaliśmy pięćdziesiąt wyrazów z tematycznych kart pracy i do tego dobraliśmy kolejnych sto pięćdziesiąt słów, które wybieraliśmy z różnych źródeł, takich jak książki pod tytułem: „Podstawy nagłośnienia i realizacji nagrań”⁹ i „Praxe zvukové techniky”¹⁰, specjalistycznych wortalii¹¹ internetowych¹², czasopism¹³ dotyczących muzyki i sprzętu nagłaśniającego, z katalogów producentów sprzętu elektroakustycznego, i jak już wspomniałem, z obcowania w branży muzycznej. Wyrazów dotyczących tej dziedziny jest bardzo dużo, w zasadzie nasz wybór słownictwa dokonaliśmy na podstawie kryterium częstotliwości występowania danego terminu lub zwrotu i według istotnego znaczenia w danym otoczeniu.

⁹ Sztekmiler K., *Podstawy nagłośnienia i realizacji nagrań*, Warszawa 2009.

¹⁰ Vlachý V., *Praxe zvukové techniky*, Praha 2000.

¹¹ Portal internetowy wyspecjalizowany w określonej tematyce.

<http://sjp.pwn.pl/slownik/2580030/wortal>, cyt. 04.05.2011.

¹² www.muzikus.cz, www.realizator.pl, www.livesound.pl, www.muzyka.pl, www.magazyngitarzysty.pl, www.muzyka-tech.pl.

¹³ *Live Sound & Instalation, Muzyka i technologia, Muzikus, Music store.*

Baza terminów składa się z dwustu pozycji najczęściej występujących słów w języku polskim, które dalej zawierają czeski odpowiednik, definicje słowa¹⁴, przykłady użycia i połączenia wyrazowe w języku polskim i czeskim. Ponadto są podane kwalifikatory stylistyczne i kwalifikatory chronologiczne.

2.2.1. Kryteria podziału

Występuje mnóstwo kryteriów, według których można podzielić słowa na różne grupy charakteryzujące dane wyrazy, przedstawiające ich wspólne lub różniące cechy. Zanim do nich przystąpimy, pozwolimy sobie powiedzieć coś na temat etymologii.

Etymologia, inaczej też pochodzenie słów, to dział językoznawstwa, który zajmuje się badaniem pochodzenia słów.¹⁵

W bazie terminów, która nas dotyczy, oprócz wyrazów pochodzenia polskiego znajdują się wyrazy obcego pochodzenia. Nie dziwi nas to, ponieważ dziedzina muzyki, a raczej dziedzina sprzętu elektroakustycznego zaczęła powstawać dopiero w drugiej połowie dwudziestego wieku.

Z dwustu terminów znajdujących się w naszej bazie najwięcej ich pochodzi z języka angielskiego, mianowicie sześćdziesiąt siedem wyrażeń. Celowo mówimy wyrażenia, ponieważ niektóre terminy składają się z połączeń wielowyrazowych, takich jak *light show*, *sound system* czy *disc jockey*.

¹⁴ Zdanie podające sens danego wyrażenia. <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3891298>, cyt. 04.05.2011.

¹⁵ Celem etymologii jest ustalenie tzw. etymonu, czyli wskazanie, od jakiego wyrazu lub pierwiastka został utworzony badany wyraz. Urbańczyk S., *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, Wrocław 1978, cyt. s. 87.

- **Zapożyczenia z innych języków**

Kiedy mówimy o zapożyczeniach z języka angielskiego, mówimy o tzw. anglicyzmach. Według Markowskiego wpływy angielskie dotyczą dwóch stref wyrazów: terminologii naukowo-technicznej, w naszym wypadku na przykład: *sampler, kompresor, discman, limiter, feedback* lub *jukebox* i terminologii sportowej, która nas nie obejmuje.

Oprócz wyrazów technicznych kolejną grupą wyrazów pochodzących z języka angielskiego są style i nurty muzyczne, przykładowo: *rock, jazz, country, reggae, rap, swing, techno, folk* i inne, które pojawiały się w języku polskim w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych.

Trzeba jednak rozróżniać anglicyzmy od amerykańizmów.¹⁶

Drugą najliczniejszą grupą wyrazów są wyrazy pochodzące z języka polskiego nazywane polonizmami. Język polski, tak jak każdy inny język, tworzy swoje własne wyrazy w celu „wypełniania pustych miejsc w zasobie leksykalnym”¹⁷. Tu warto tylko wspomnieć o złożeniach, czyli o zestawieniach, zrostach i złożeniach właściwych.

Zestawienia to połączenie dwu lub więcej wyrazów w celu określenia jednego przedmiotu (zjawiska), na przykład: *konsoleta cyfrowa, trasa koncertowa, procesor dynamiki* lub *kolumna głośnikowa*.

Zrostami nazywamy połączenia dwóch wyrazów, gdzie jeden z nich utracił swój akcent i został przyłączony do drugiego wyrazu bez udziału interfiksów, takich jak: *miniwieża, powermikser, mikroport, stereofonia*.

Złożenia właściwe swoją budową są podobne do zrostów; w ich wypadku połączenie wyrazów zawiera wykładnik słowotwórczy: *dyskografia, kwadrofonia, magnetofon, wielośladowy*.¹⁸

¹⁶ Markowski A., *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2002, s. 1615.

¹⁷ Jadacka H., *Kultura języka polskiego*, Warszawa 2008, cyt.s. 100.

¹⁸ Tamże, s. 121.

Kolejna grupa, licząca wiele wyrazów, to galicyzmy, inaczej wyrazy pochodzenia francuskiego, które najwięcej były przyswajane w osiemnastym wieku. Po drugiej wojnie światowej słowa przestały być przyswajane w tak dużym stopniu z kilka powodów, między innymi z powodu utraty języka francuskiego, jako języka kongresowego.

W naszym wypadku, słowa pochodzenia francuskiego, występują najczęściej w postaci nazw instrumentów, takich jak: *akordeon, saksofon, klarnet, perkusja* i z punktu widzenia słowotwórstwa, wyrazy w formie rzeczownika zakończone sufiksem *-or* i *-er*, przykładowo: *realizator, syntezator, rezonator, harmonizer*.¹⁹

Z języka greckiego również pochodzą niektóre słowa zawarte w naszej bazie terminów. Patrząc na słowa takie jak: *monofonia, stereofonia, kwadrofonia* lub *magnetofon, mikrofon* od razu widzimy, że chodzi o złożenia właściwe, składające się z dwóch części, mianowicie z podstawy słowotwórczej + *-fonia/ -fon*.

Italianizmy, wyrazy pochodzące z języka włoskiego, były wchłaniane do języka polskiego już w czasie renesansu, kiedy to polski król Zygmunt I Stary poślubił Włoszkę Bonę, i wtedy zostały wprowadzone włoskie wyrazy dotyczące sztuki, ogrodnictwa, życia towarzyskiego. Wracając do naszej bazy terminów warto podkreślić, iż wyrazy pochodzenia włoskiego występujące w języku polskim dotyczą podziału głosów ludzkich, to znaczy żeński *sopran* i *alt* oraz męski *tenor, baryton* i *bas*.²⁰

Z kolei latynizmy, inaczej wyrazy pochodzące z języka łacińskiego, które były przyswajane przez długi czas do języka polskiego, również występują w naszym słowniku, takie jak *aparatura, rytm, monitor* lub *kolumna*. Termin *kolumna* został przejęty pierwotnie w dziedzinie architektury i do dzisiaj oznacza *wolno stojący element architektoniczny*²¹, ale z powodu ciągłego rozwijania się języka i wypełniania pustych braków w terminologii *kolumna* została przyjęta również jak *kolumna głośnikowa*, oznaczająca zestaw głośników znajdujący się w jednej obudowie.

¹⁹ Markowski A., *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2002, s. 1642.

²⁰ Tamże, s. 1658.

²¹ Dubisz S., *Universalny słownik języka polskiego K - Ó*, Warszawa 2006, s.167.

Z germanizmów, wyrazów zapożyczonych z języka niemieckiego, korzystano już w trzynastym wieku, lecz największy wpływ miały one na język polski po pierwszej wojnie światowej i w czasach germanizacji Polski.

Z germanizmów, które pojawiły się w naszej bazie w postaci urządzeń, to na przykład *hebel* (w znaczeniu suwak) i *statyw*, natomiast wyrazy *koncert*, *dyrygent*, *próba*, *podest* dotyczą przedstawienia (wyraz *przedstawienie* również pochodzi z języka niemieckiego, jest dosłowną kalką). Z instrumentów muzycznych, mających pochodzenie niemieckie, to *flet* lub *puzon*.²²

Języki, które wymieniliśmy powyżej, należą do najczęściej stosowanych języków w procesie przyswajania terminów dotyczących terminologii muzycznej. Oprócz nich, są jeszcze inne języki, z których również zostały zapożyczone wyrazy, jak na przykład język rosyjski, z którego pochodzi słowo *debiut*.

Z języka hiszpańskiego pochodzi każdemu dobrze znana *gitara*, natomiast obecnie popularne *karaoke* pochodzi z języka japońskiego.

- **Porównanie języka polskiego z językiem czeskim**

Jeżeli chodzi o wzbogacanie języka czeskiego zapożyczeniami z języków obcych, to można powiedzieć, że w dziedzinie muzyki (pod uwagę bierzemy tylko naszą bazę terminów) język czeski nie różni się za bardzo od języka polskiego. Język czeski i język polski mają wspólne korzenie, ponieważ należą do języków słowiańskich.

Z innego punktu widzenia Republikę czeską i Polskę łączy wspólna granica i podobna historia, i dlatego nie dziwi fakt, że występują tu liczne podobieństwa.

²² Markowski A., *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2002, s. 1643.

Z tabeli podanej niżej można wywnioskować parę rezultatów. Porównując ilość anglicyzmów w języku polskim i w języku czeskim, można powiedzieć, że za bardzo się od siebie nie różnią.

Podobnie jest w wypadku italianizmów, gdzie warto podkreślić, że wyrazy oznaczające podział głosów ludzkich *sopran, alt, tenor, baryton i bas* w języku polskim i czeskim pochodzą właśnie z języka włoskiego.

Natomiast czeski wyraz *klarinet*, który jest italianizmem, w języku polskim pochodzi z języka francuskiego.

Zapóżyczenia z języka niemieckiego przeważają w języku polskim, co jest spowodowane prawdopodobnie historią z okresu wojennego, tak samo jak wyrazy pochodzenia francuskiego, których jest znacznie więcej w języku polskim, niż w języku czeskim, przykładowo *syntezator* i *dyskoteka* w języku czeskim pochodzą z języka greckiego, zaś *realizator* pochodzi z języka łacińskiego.

Odnosnie pochodzeń wyrazów z języka greckiego, można powiedzieć, że język czeski jest bogatszy w te wyrazy dwa razy więcej, właśnie z powodu tych przypadków, które były wcześniej wspomniane. W zamian za to, wyrazy takie jak *akustyka, monofonia, stereofonia, mikrofon* pochodzą w obu językach właśnie z języka greckiego.

Odpowiednikami polskich wyrazów *debiut*, pochodzący z języka rosyjskiego i *gitara* z języka hiszpańskiego, to *debut* jest zapożyczony z języka francuskiego i *kytara* pochodzi z języka greckiego. Wyraz *karaoke* pochodzi w obu językach z języka japońskiego i jest tak zwanym internacjonalizmem, o których będzie mowa w innym rozdziale.

Niestety trzeba brać pod uwagę różnice pomiędzy czeskimi i polskimi słownikami, z których korzystaliśmy podczas badań. Różnice te polegają na innej metodologii badań (i zapisu). Polskie słowniki podają język, z którego dany wyraz został zapożyczony, zaś czeskie słowniki podają dwa języki- pierwszy to język, z którego wyraz pochodzi i drugi to język, za pośrednictwem którego słowo zostało zapożyczone.

Pochodzenie słów		
	Język polski	Język czeski
Język angielski	67	66
Język polski / czeski	50	52
Język francuski	20	11
Język niemiecki	14	8
Język grecki	11	22
Język włoski	11	12
Język łaciński	7	16
Język japoński	1	1
Język rosyjski	1	0
Język hiszpański	1	0

- **Zapożyczenia ze względu na strukturę wyrazów**

Zapożyczenie, jak już sama nazwa wskazuje, oznacza coś zapożyczonego z czegoś innego, w naszym wypadku z innego języka. Innymi słowami zapożyczenia to „obce w strukturze danego języka wyrazy, zwroty, typy derywatów, formy fleksyjne, konstrukcje składniowe, związki frazeologiczne.”²³

Na podstawie Andrzeja Markowskiego, który zajmuje się w swej pracy języko-badawczej zagadnieniami na temat przedmiotu zapożyczenia, podzielił je według czterech kryteriów.

1. Kryterium zapożyczenia właściwego

Inaczej mówiąc, są to wyrazy, które zostały zapożyczone z innego języka nie zmieniając swego znaczenia. Czasami z powodu estetyki słowa zapożyczony wyraz przyjmuje uproszczony zapis graficzny i fonetyczny w celu ułatwienia posługiwania się nim. Na przykład słowo pochodzenia angielskiego *beat*, posiada w języku polskim drugą formę *bit*, która jest również poprawna i oznacza to samo.

Podobno jest z wyrazami *kompresor* i *procesor*, również zapożyczone z języka angielskiego, które przybrały uproszczoną formę zapisu i są pisane tylko przez jedno *-s* (w języku angielskim *compressor* i *processor* pisane przez dwa *-s*). Tutaj również dochodzi do alternacji *c: k*. Wtedy możemy powiedzieć, że dochodzi do tak zwanego spolszczenia wyrazu.

Odrębną grupę wyrazów tworzą słowa *big band*, *patchbay*, *hi-fi*, *di-box*, gdzie mamy do czynienia z problemem zapisu graficznego, ponieważ dochodzi do błędnych zapisów, używając źle spójnika lub spacji (przerwy) między dwoma wyrazami.²⁴

²³ Markowski A., *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2002, cyt. s. 1773.

²⁴ Tamże, s. 1773.

2. Kryterium zapożyczenia strukturalnego

Zapożyczenia strukturalne, inaczej też kalki, charakteryzują się dokładnym odwzorowaniem wyrazu lub dosłownym tłumaczeniem związku wyrazowego z obcego języka do innego języka. W naszym wypadku do języka polskiego. Dla ułatwienia tematu, kalki można podzielić na dwie grupy, mianowicie na kalki słotwórcze i kalki frazeologiczne.

Kalki słotwórcze to takie zapożyczenia, gdzie dochodzi do przetransformowania wyrazów obcych połączonych z morfemem słotwórczym. W naszej bazie terminów występuje jeden wyraz tego typu, mianowicie *przedwzmacniacz*, który pochodzi z języka angielskiego w postaci *preamp*, gdzie możemy zobaczyć, że *przedwzmacniacz* jest utworzony za pomocą prefiksu *przed-* tak samo jak *preamp*, który jest utworzony za pomocą *pre-*.

Jeżeli mówimy o kalkach frazeologicznych, to mówimy o przekształceniu obcych zwrotów na język ojczysty. W naszym wypadku występuje liczna grupa takich zjawisk, na przykład *konsoleta mikserska* z języka angielskiego *mixing console*, *procesor efektowy i dynamiki* z języka angielskiego *effect processor* i *dynamics processor* oraz polski *system liniowy* również z języka angielskiego *line-array system*.²⁵

3. Kryterium zapożyczenia semantycznego

Pod pojęciem zapożyczenia semantycznego mamy na myśli takie wyrazy, które pomimo ich pierwotnego znaczenia zawierają inne nowe znaczenie. W naszej bazie takiego terminu nie ma, ale możemy przytoczyć przykład słowa *mikser*, które oznacza robota kuchennego, a w branży muzycznej jest synonimem *konsolety*. Inaczej w terminologii muzycznej raczej takie wyrazy nie występują, w zasadzie występują tu tylko w postaci slangów.

²⁵ Tamże, s. 1773.

Na przykład *hebel*, w pierwotnym znaczeniu urządzenie rzemieślnicze, zaś w slangu muzycznym mający znaczenie *suwaka*.²⁶

4. Kryterium zapożyczenia sztucznego

Jeżeli mówimy o zapożyczeniach sztucznych, mówimy o wyrazach, które były wytworzone w obcym języku z morfemów słowotwórczych i leksykalnych. W naszym wypadku dotyczą one języka greckiego, łacińskiego i angielskiego, pochodzące z jednego języka lub połączone z dwóch języków zwane hybrydami. Z języka greckiego pochodzą na przykład wyrazy *monofonia*, *magnetofon*, *metronom*, *mikrofon*, *stereofonia*, w których częścią składową wyrazu jest *-fon* lub *-fonia* pochodząca z języka greckiego *-phonos*, czyli dźwięk.

Jak już wspomnieliśmy, inną grupą wyrazów są hybrydy, obejmujące połączenia wyrazowe dwóch odrębnych języków, na przykład *kwadrofonia*, gdzie *kwadro-* pochodzi z języka łacińskiego i *fonia* z języka greckiego. Tak samo jest ze słowem *mikroport*, który się składa z greckiego elementu *mikro-* i łacińskiego elementu *-port*.

Częścią składową hybrydów są wyrazy różnych języków i w wypadku języka polskiego nie jest inaczej, mianowicie *półplayback*, który jest utworzony z polskiej części *pół-* i angielskiej części *-playback*, wyraz *powermikser*, utworzony również poprzez połączenie języka angielskiego z językiem polskim lub wyraz *miniwieża*, który jest połączeniem łacinsko-polskim.

²⁶ Markowski A., *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 2002, s. 1773.

- **Internacjonalizmy**

W tej części będziemy się zajmować zagadnieniami internacjonalizmów, które są w naszej pracy bardzo istotnym zjawiskiem, gdyż mamy do czynienia z terminami naukowo-technicznymi.

Na początku zajmiemy się znaczeniem słowa internacjonalizm. Definicji na temat internacjonalizmów jest bardzo dużo, ogólnie rzecz biorąc: „*internacjonalizmami w literaturze przedmiotu określa się te elementy obce, które stanowią wspólny zasób leksykalny języków głównie europejskiego kręgu kulturowego.*”²⁷ Internacjonalizmy posiadają cechy charakterystyczne, i dzięki którym możemy je odróżnić od innych wyrazów.

Z wyżej podanej definicji można wywnioskować, że chodzi o wyrazy występujące w kilku (w co najmniej trzech) językach, mające „formalnie i semantycznie bliskie sobie ekwiwalenty”²⁸ i dotyczą głównie terminologii naukowo-technicznej, polityki, kultury, sportu, filozofii. Typowymi przykładami internacjonalizmów, które nas dotyczą, są słowa *disco, CD, techno, soundtrack, studio, karaoke.*²⁹

Z podanych dwustu słów, które obejmuje nasza baza terminów, występuje około sześćdziesięciu terminów w postaci internacjonalizmów, co oznacza, że jest to bardzo liczna grupa. Takie zjawisko jest spowodowane właśnie nazewnictwem technicznym, które jest używane na całym świecie.

W celu utrwalenia i rozróżnienia wyrazów podzielimy je na kilka grup tematycznych.

Jedną z grup są urządzenia techniczne, do których należą wyrazy: *kompresor, limiter, ekspander, CD, DAT, gramofon, patchbay, Di-box, walkman, discman* i inne.

²⁷ Waszakowa K., *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Warszawa 2005, cyt. s. 25.

²⁸ Tamże cyt. s. 29.

²⁹ Tamże cyt. s. 29.

Kolejną najliczniejszą grupą tematyczną w naszym słownictwie są nurty i style muzyczne, będące pochodzenia angielsko-amerykańskiego. Należą tu: *rock, techno, jazz, folk, funk, blues, hip hop, smooth jazz, reggae, rap, swing*.

Wyrazy *trąbka, klarnet, fortepian, puzon, saksofon, akordeon, flet* i *bongosy* tworzą kolejną odrębną grupę tematyczną, mianowicie instrumenty muzyczne. W niektórych przypadkach doszło do lekkiej zmiany zapisu lub do językowej transformacji, jak na przykład wyraz *jazz* możemy również zapisać w postaci *dżez* lub wyraz *beat* w postaci *bit* posiadające ciągle to samo znaczenie.

- **Profesjonalizmy i wyrazy slangowe**

Pod koniec naszej części badawczo-naukowej chcielibyśmy jeszcze coś powiedzieć na temat analizy semantycznej, głównie o profesjonalizmach i slangach występujących w naszej bazie słów i nie tylko.

Na początku przytoczymy definicję profesjonalizmu. Profesjonalizm to „wyraz lub związek wyrazowy charakterystyczny dla języka określonego środowiska zawodowego”³⁰.

Każda dziedzina naukowa lub profesja odróżnia się od reszty swoją specjalizacją, dlatego też używa swego specjalnego słownictwa służącego do podania nazw na określone czynności i rzeczy. Niektóre wyrazy występują w wielu dyscyplinach, aczkolwiek różnią się od siebie swoim zestawieniem wyrazowym bądź znaczeniem, przykładowo w muzyce *mikser* występuje jako *konsoleta mikserska*, natomiast w gastronomii pojawia się w postaci *robota kuchennego*.

Biorąc pod uwagę nasz temat „Muzyka”, możemy od razu powiedzieć, że w bazie terminów występuje bardzo dużo profesjonalizmów.

To zjawisko jest spowodowane kilkoma rzeczami:

Jedną z głównych przyczyn jest to, że chodzi o nazewnictwo specjalnych urządzeń technicznych, które występują tylko w tej dziedzinie. Wyrazy takie, jak *mikrofon* lub *bramka szumów* na pewno nie znajdziemy w innych profesjach. Inne profesjonalizmy oznaczające urządzenia elektroakustyczne występujące w naszej bazie terminów to: *konsoleta cyfrowa*, *kompresor*, *ekspander*, *kaseta DAT*, *głośnik* lub *kolumna głośnikowa*. Wyrazy takie jak *nagrywarka*, *odtwarzacz* występują również w dziedzinie wideo z tym samym znaczeniem.

Kolejną, nie mniej ważną, grupą profesjonalizmów są nazwy profesji lub ich specjalizacji, mianowicie *akustyk*, *realizator*, *nagłośnieniowiec*, *monitorowiec*, *dźwiękowiec*, *oświetleniowiec* i inne.

³⁰ <http://sjp.pwn.pl/slownik/2572537/profesjonalizm>, cyt. 04.05.2011.

Powoli przechodzimy do drugiej grupy wyrazów, które również występują zarówno w muzyce, jak i w innym środowisku, mianowicie chodzi o *slangi* lub *wyraży potoczne*.

Slang to „nazwa języka specjalnego, używanego przez grupę społ. lub środowiskową; odmienność słów, wyrażeń i wymowy od języka ogólnego”.³¹ Jak wynika z definicji, slangi są używane przez grupy ludzi, których łączy coś wspólnego, mają podobne zainteresowanie, są w tym samym wieku itp. Slangi różnią się od języka wzorcowego różnymi formami.

Zanim rozpoczniemy się zajmować slangami, chcielibyśmy zwrócić uwagę na różnicę pomiędzy wyrazami potocznymi i dialektem.

Dialekt odnosi się do języka kolokwialnego, który różni się od siebie według terytorium, mający czasami inną gramatykę, natomiast slang różni się właśnie według środowiska lub dziedziny, w którym jest używany, nie zmieniając swojej gramatyki, ale swoją konstrukcję.³²

Jednym z procesów tworzenia slangu jest skracanie wyrazów lub związków wyrazowych. Dla lepszej orientacji podajemy przykład wyrazu *mikrofon*, który w slangu przybiera inną, skróconą postać *mic* (czytaj *mik*) lub *majk* pochodzący z języka angielskiego.

Podobnie jest z *konsoletą cyfrową*, którą można nazwać *cyfrą*.

Kolejnym procesem, przy tworzeniu nowych slangów, jest przybieranie rzeczy nowego znaczenia na podstawie jakiegoś podobieństwa, na przykład kształtu, koloru, funkcji.

W języku fachowym nie dziwi nas, kiedy słyszemy: „gałami na stole kręcił XY” lub „kupiliśmy nowe paczki razem z końcówkami w celu powiększenia mocy”. Wyraz *gały* to nic innego niż regulator lub potencjometr, wyraz *stół* tutaj występuje zamiast *konsolety* i *kręcić* w tym znaczeniu zastępuje czasownik *miksować* lub po prostu *nagłaśniać*.

W zdaniu następnym występujące słowo *paczki* oznaczają *kolumny głośnikowe*, zaś *końcówki* to *wzmacniacze mocy*.

³¹ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3976344>, cyt. 04.05.2011.

³² *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, pod red. S. Urbańczyka, Wrocław 1978, s. 307.

3. Tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń

3.1. Słownik

PL

CZ

Nagłośnienie

Ozvučení

Odtwarzacz

Přehrávač

Konsoleta mikserska

Mixážní pult

Konsoleta cyfrowa

Digitální pult

Korektor graficzny

Grafický ekvalizér

Bramka szumów

Gate

Kompresor

Compressor

Limiter

Limiter

Ekspander

Expander

Pogłos

Reverb

Echo

Delay

Procesor dynamiczny

Dynamický procesor

Procesor efektowy

Efektový procesor

Mikrofon przewodowy

Drátový mikrofon

Mikrofon bezprzewodowy

Bezdrátový mikrofon

Mikrofon pojemnościowy

Kondenzátorový mikrofon

Nadajnik

Vysílač

Odbiornik

Přijímač

Wzmacniacz mocy

Zesilovač

Kolumna głośnikowa

Reprobox

Kolumna niskotonowa

Basový reprobox

Kolumna szerokopasmowa	Reprobox
Głośnik	Reproduktor
Zwrotnica pasywna	Výhybka
Zwrotnica aktywna	Crossover
Słuchawki	Sluchátka
Odsłuch	Odposlech
Przewód	Kabel
Okablowanie	Kabeláž
Złącze	Konektor
Wejście	Vstup
Wyjście	Výstup
Pyta	Multipárový kabel
System liniowy	Lineární systém
System douszny	In ear monitor
Rejestrator	Záznamník
Tłumik, suwak	Fader
Regulator	Potencjometr
Akustyk	Zvukař
Realizator	Zvukař
Dźwiękowiec	Zvukař
Nagranie	Nahrávka
Wielośladowy	Vícestopý
Zadaszenie	Zastřešení
Wyciągarka	Kladkostroj
Częstotliwość	Frekvence
Stanowisko dla realizatora	Režie
Sprężenie akustyczne	Zpětná vazba

Kratownica

Podest

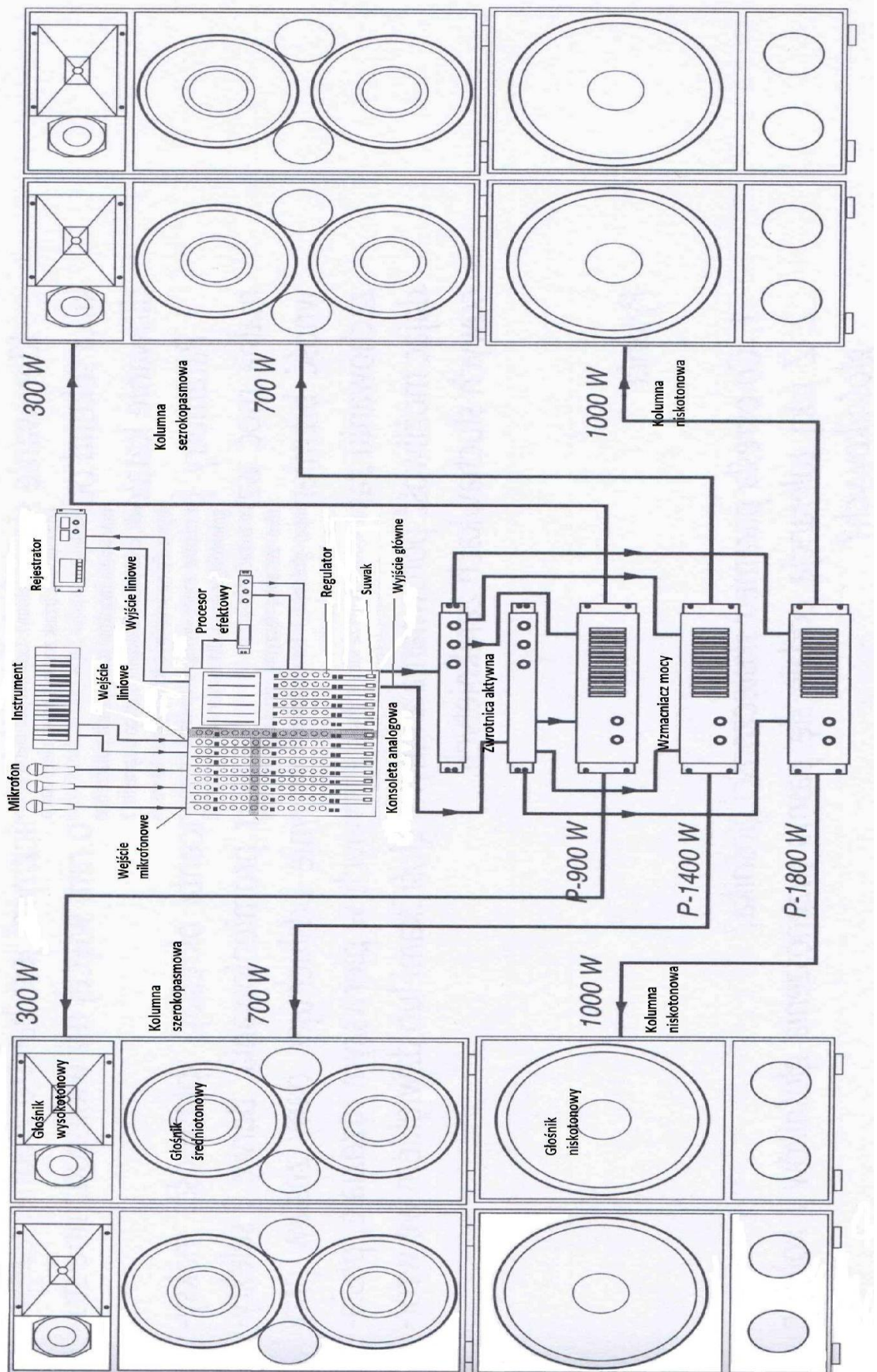
Estrada

Příhradová konstrukce

Pódiový díl

Scéna

3.2. Polsko-czeska sekcja

Wytłumaczenia

Pogłos (reverb) – zjawisko stopniowego zanikania dźwięku po ucichnięciu źródła, z występowaniem dużej liczby fal odbitych od powierzchni pomieszczenia. Ucho ludzkie odczuwa pogłos, jako przedłużenie dźwięku. Pogłos jest nieodłącznym i charakterystycznym elementem każdego pomieszczenia.

Delay (echo) – efekt polegający na opóźnieniu sygnału o czas dłuższy niż 0,1s i sumowaniu go z sygnałem bezpośrednim. Wtedy słyszymy dźwięk i następujące po nim odbicie, czyli echo.

Crossover (zwrotnica aktywna) – rodzaj urządzenia elektrycznego umożliwiający rozdzielenie sygnału audio na dwa lub więcej pasm.

Gate (bramka szumów) – urządzenie elektroakustyczne służące do eliminacji niepożądanych dźwięków (szumów, przydźwięków) pomiędzy użytecznymi frazami audio. Jeżeli sygnał wprowadzany do bramki ma wartość niższą od zadeklarowanej, na wyjściu bramki nie otrzymamy żadnego sygnału – bramka pozostanie „zamknięta”.

Compressor (kompresor) – urządzenie elektroakustyczne, którego zadaniem jest kompresja dynamiki, czyli zmniejszanie różnic między najgłośniejszymi i najcichszymi fragmentami sygnału audio. Stosuje się do wyrównania głośności partii wokalnych lub instrumentalnych, głównie w muzyce rozrywkowej.

Przeczytaj podany tekst

Nagłośnienie

Realizacja dobrego nagłośnienia koncertów i spektakli muzycznych nie jest zadaniem prostym. Na końcowy wynik pobierany przez słuchacza ma wpływ ogromna ilość czynników, które podlegają nieustannym zmianom- zmiana wykonawców, instrumentów, gatunku muzycznego lub sali. W każdym z tych wypadków akustyk powinien umieć się znaleźć i osiągnąć zamierzony efekt brzmieniowy.

Podstawową zasadą postępowania przy realizacji nagłośnień jest umieszczenie stanowiska dla realizatora na widowni, aby słyszał, jaki dźwięk jest odbierany przez słuchaczy. Najlepsze miejsce jest w środku w odległości 2/3 sali. Kolejnym ważnym elementem dobrego nagłośnienia jest dobre rozmieszczenie kolumn głośnikowych tak, aby zapewniły prawidłowy odbiór we wszystkich obszarach widowni. Zalecane jest unikać ustawienia głośników w rogach pomieszczeń i prostopadle do powierzchni odbijających (ścian, budynków) - powoduje to dudnienie i powstanie odbić. Przed samym nagłaśnianiem trzeba wyważyć barwę systemu nagłośnieniowego tak, aby wszystkie częstotliwości były odtwarzane jednakowo. Tego dokonuje się słuchaniem dobrze zrealizowanego, brzmieniowo bogatego nagrania z odtwarzacza za pomocą wzorcowych słuchawek porównując go brzmieniem w głośnikach. Przy użyciu precyzyjnego 30-punktowego korektora graficznego włączonego pomiędzy konsolę mikserską i końcówki mocy można dokonać korekcy brzmienia. Należy również używać dobrego okablowania i wtyków, aby uniknąć niespodzianek w postaci trzasków i przerywania sygnału audio. Następnym etapem prac przygotowawczych jest dobre zapoznanie się przed koncertem z procesorami dynamicznymi i efektowymi, zapamiętać lub ustawić sobie efekt w używanym urządzeniu pogłosowym, który będzie przydatny do danego gatunku muzycznego. Na scenie trzeba dbać o właściwe rozmieszczenie mikrofonów dynamicznych, pojemnościowych i odsłuchów scenicznych, aby uzyskać najlepsze brzmienie i uniknąć sprzężeń akustycznych.

I. Przetłumacz przeczytany tekst

II. Wypisz wyrazy, które dotyczą muzyki lub oznaczają sprzęt techniczny

3.3. Ćwiczenia praktyczne

I. Wyszukaj odpowiednie objaśnienia podanych słów

a) głośnik	1) cecha dźwięku, która pozwala odróżnić brzmienia różnych instrumentów lub głosu
b) realizator	2) sposób przenoszenia sygnału za pomocą fal radiowych
c) estrada	3) urządzenie elektroakustyczne, z którego wychodzi dźwięk
d) kolumna	4) osoba zajmująca się nagłaśnianiem instrumentów i wykonawców podczas koncertów
e) barwa dźwięku	5) zespół głośników w jednej obudowie
f) cyfrowy	6) miejsce, na którym odbywają się występy wykonawców, tancerzy
g) bezprzewodowy	7) przeciwieństwo do analogowy

II. Połącz w najbardziej logiczne wyrażenia

Niewłaściwe	dźwięku
Wydarzenie	mocy
Technika	używanie
Realizacja	akustyczne
Poziom	mikrofonowe
Zestaw	artystyczne
Właściwości	techniczna imprez
Obsługa	estradowa
Wejście	głośników

III. Do każdego rzeczownika dopasuj dwa synonimy

1) Suwak	monitor	gałka
2) Realizator	potencjometr	podium
3) Konsoleta	kabel	głośnik kontrolny
4) Artysta	scena	linia
5) Regulator	mikser	muzyk
6) Odśłuch	akustyk	szyna
7) Estrada	tłumik	stół
8) Przewód	wykonawca	dźwiękowiec

IV. Połącz każdy czasownik z najbardziej odpowiednim wyrażeniem przyimkowym.

Śpiewać	w sytuacji
Zapobiegać	nagłośnienie
Postąpić	tematyką
Obsługiwać	kolumny
Zapewnić	do mikrofonu
Spełnić	sytuacjom stresowym
Podwiesić	wymaganiom
Stawiać	imprezę
Sprostać	wszelkie wymagania
Zajmować się	częstotliwości
Skonfigurować	na wysoką jakość
Wycinać	system

V. Uzupełnij tekst podanymi czasownikami w czasie przeszłym.

Zapewnić, znajdować się, dostarczyć, stanąć, wchodzić, pracować, zmontować, odpowiadać, wspierać

Scenę i firma XY z Rzeszowa , a była to konstrukcja niemała. Na potrzeby koncertu przed zamkiem scena o wymiarach 16 x 15 m. Za oświetlenie sceny i publiczności również firma XY, natomiast cały system nagłośnieniowy firma YX. W skład tego systemu dwa razy po pięć kolumn szerokopasmowych. Ten system linowy..... cztery kolumny niskotonowe, umieszczone centralnie przed sceną w grupie. Realizator na konsoli analogowej AXY, zaś na stanowisku monitorowym zlokalizowanym obok sceny konsola cyfrowa.

VI. Połącz podane wyrażenia z ich definicjami i uzupełnij nimi zdania w odpowiedniej formie

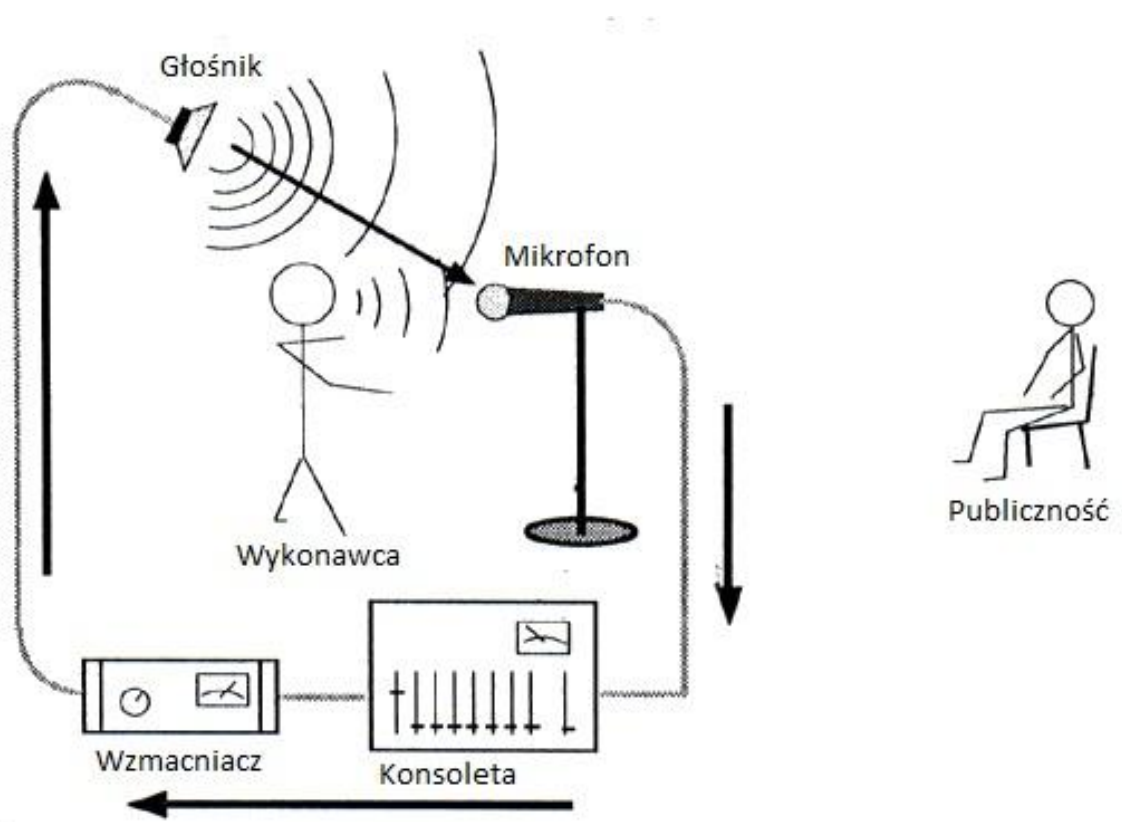
A) Kolumna aktywna	1) sygnał z mikrofonu wzmocniony przez wzmacniacz i głośniki dociera z powrotem do mikrofonu
B) Sprzężenie akustyczne nagrania zespołu	2) miejsce, gdzie można dokonać muzycznego
C) Karta dźwiękowa	3) w obudowie głośników wbudowano wzmacniacz
D) Studio nagraniowe	4) urządzenie rozszerzające, umożliwiające rejestrację, przetwarzanie i odtwarzanie sygnału audio

1)..... to najbardziej niepożądane zjawisko, które towarzyszy każdemu realizatorowi pracującemu ze sprzętem nagłośnieniowym.

2) Musiałem sobie kupić , ponieważ potrzebowałem uzyskać profesjonalnej jakości nagranie.

3) Nasz pierwszy krążek nagraliśmy w w Poznaniu.

4) Używając nie potrzebujemy już dodatkowego wzmacniacza

Schemat sprzężenia akustycznego

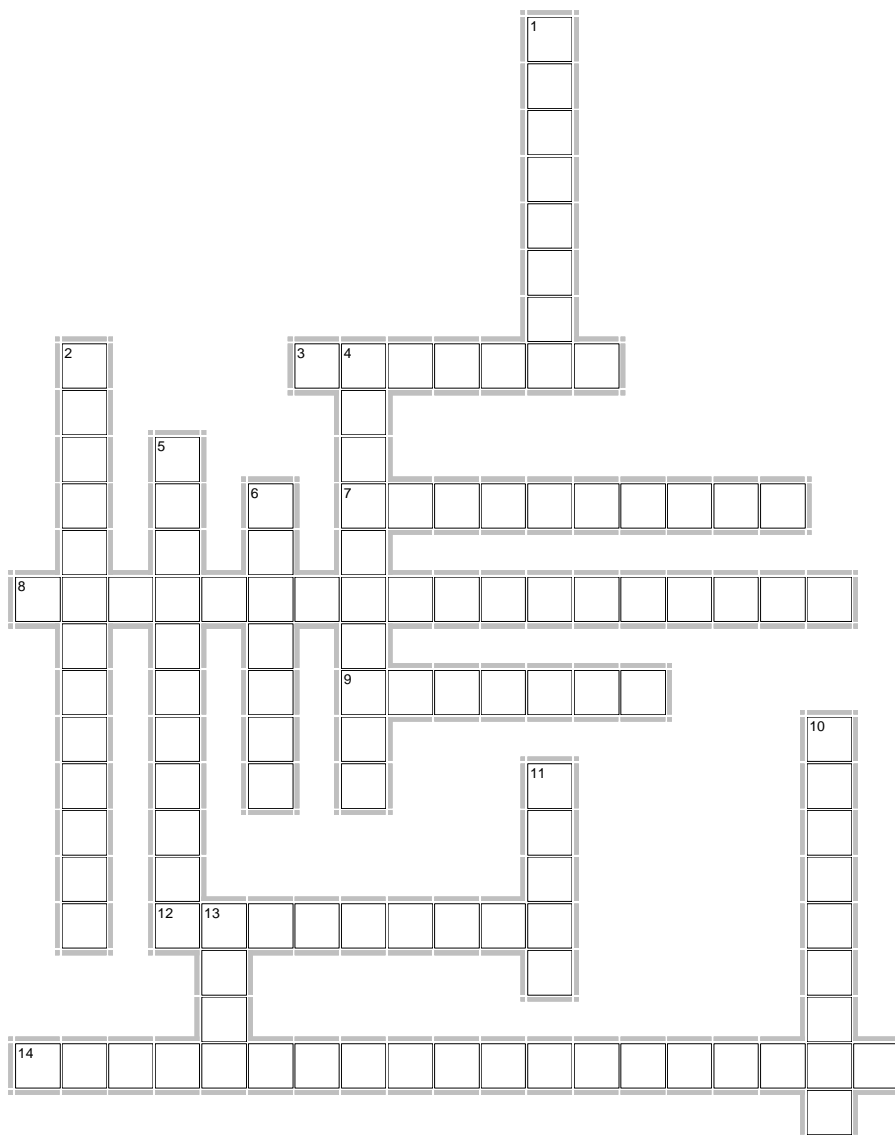
VII. Krzyżówka

Poziomo

3. urządzenie, przez które wychodzi dźwięk
7. służy do wzmacniania dźwięku
8. urządzenie do regulacji charakterystyki częstotliwościowej
9. człowiek zajmujący się nagłaśnianiem
12. stanowisko realizatora
14. urządzenie, za pomocą którego się miksuje wszystkie sygnały

Pionowo

1. urządzenie, do którego się śpiewa
2. ilość drgań na sekundę wyrażona w hercach [Hz]
4. służy do odtwarzania
5. urządzenie, za pomocą którego nagrywamy
6. miejsce, na którym występują wykonawcy
10. służy do indywidualnego odbioru dźwięku, najczęściej umieszcza się ich w bezpośredniej bliskości uszu
11. potencjometer do regulacji głośności
13. odbicie dźwięku od przeszkód, ścian, sufitu itp.

EclipseCrossword.com

Śmiechu warte...!

Rozmawia ze sobą dwóch muzyków bluesowych:

- Cześć, co słyhać?
- A w porządku. Słuchaj nagrałem nowa płytę.
- Wiem.
- Skąd wiesz?
- Kupiłem ją.
- Aaaaa. To ty ją kupiłeś.

- Skąd się wzięła profesja realizatora?
- Otóż kiedyś grali na instrumentach, a kiedy ktoś im powiedział, że są beznadziejni - szukali zemsty.

4. Rozwiązania

I. Wyszukaj odpowiednie objaśnienia podanych słów

a-3, b-4, c-6, d-5, e-1, f-7, g-2

II. Połącz w najbardziej logiczne wyrażenia

Niewłaściwe – używanie, Wydarzenie – artystyczne, Technika – estradowa, Poziom – mocy, Zestaw – głośników, Właściwości – akustyczne, Obsługa - techniczna imprez, Wejście – mikrofonowe, Realizacja – dźwięku

III. Do każdego rzeczownika dopasuj dwa synonimy

- 1) Suwak, tłumik, szyna
- 2) Realizator, akustyk, dźwiękowiec
- 3) Artysta, wykonawca, muzyk
- 4) Konsoleta, mikser, stół
- 5) Regulator, potencjometr, gałka
- 6) Odsluch, monitor, głośnik kontrolny
- 7) Estrada, scena, podium
- 8) Przewód, kabel, linia

IV. Połącz każdy czasownik z najbardziej odpowiednim wyrażeniem przyimkowym.

Zapobiegać - sytuacjom stresowym, Postąpić - w sytuacji, Obsługiwać – imprezę, Zapewnić – nagłośnienie, Spełnić - wszelkie wymagania, Podwiesić - kolumny, Stawiać - na wysoką jakość, Sprostać – wymaganiom, Zajmować się - tematyką, Skonfigurować – system, Wycinać – częstotliwości

V. Uzupełnij tekst podanymi czasownikami w czasie przeszłym.

Dostarczyła, zmontowała, stanęła, odpowiadała, zapewniła, wchodziło, wspierały, pracował, znajdowała się

VI. Połącz podane wyrażenia z ich definicjami i uzupełnij nimi zdania w odpowiedniej formie

A – 3, B – 1, C – 4, D – 2
1 – B, 2 – C, 3 – D, 4 – A

VII. Krzyżowka

Poziomo

3. KOLUMNA
7. WZMACNIACZ
8. KOREKTOR GRAFICZNY
9. AKUSTYK
12. REŻYSERKA
14. KONSOLETA MIKSERSKA

Pionowo

1. MIKROFON
2. CZĘSTOTLIWOŚĆ
4. ODTWARZACZ
5. REJESTRATOR
6. ESTRADA
10. SŁUCHAWKI
11. SUWAK
13. ECHO

5. Baza terminów- przegląd słownictwa

HASŁO	HESLO
Agencja	Agentura
Akompaniament	Doprovod
Akordeon	Akordeón
Akustyczny	Akustický
Akustyk	Akustik
Akustyka	Akustika
Alt	Alt
Analizator	Analyzátor
Aparatura	Aparatura
Band	Skupina
Barwa	Barva
Baryton	Baryton
Bas	Bas
Beat	Beat
Bęben	Buben
Big-band	Big band
Blues	Blues
Bongosy	Bonga
Bramka	Gejt
Brzmienie	Zvuk
CD	CD
CD recorder	CD rekordér
Combo	Kombo
Country	Country
Cover	Cover
Częstotliwość	Frekvence
Czynel	Činely
DAT	DAT

HASŁO**HESLO**

Debiut	Debut
Demo	Demo
Di-box	Di-box
Disc jockey	Diskžokej
Discman	Discman
DJ	DJ
Duet	Duet
Dyrygent	Dirigent
Dyskografia	Diskografie
Dyskoteka	Diskotéka
Echo	Delay
Ekspander	Expander
EP	LP
Equalizer	Ekvalizér
Estrada	Pódium
Estradowy	Estradní
Fagot	Fagot
Falset	Falzet/Falset
Feedback	Zpětná vazba
Festiwal	Festival
Flanger	Flanger
Flet	Flétna
Folk	Folk
Fonograf	Fonograf
Fonografia	Fonografie
Fortepian	Klavír
Frontman	Frontman
Funk	Funk
Gitara	Kytara
Głośnik	Reproduktor

HASŁO

Głoŝnoŝć
Gra
Gramofon
Grunge
Gryf
Harmonizer
Hebel
Hi-fi
Hip hop
Hit
House
Chór
Jukebox
Karaoke
Karta
Kaseta
Klarnet
Kolumna głoŝnikowa
Kompakt
Kompandor
Kompresor
Koncert
Konsoleta cyfrowa
Konsoleta mikserska
Kontrabas
Konwerter
Kratownica
Kwadrofonia
Lampowy
Light show

HESLO

Hlasitost
Hra
Gramofon
Grunge
Hmatník
Harmonizér
Fader
Hifi
Hip hop
Hit
House
Sbor
Jukebox
Karaoke
Karta
Kazeta
Klarinet
Reprobox
Kompakt
Kompandor
Kompresor
Koncert
Digitální pult
Mixážní pult
Kontrabas
Převodník
Příhradový nosník
Kvadrofonie
Lampový
Světelná show

HASŁO

Limiter
Live
Live recording
LP
Magnetofon
Mandolina
Membrana
Metronom
Mikrofon
Mikroport
Miks
Mikser
Minidisc
Miniwieża
Monitor
Mono
Monofonia
Nadajnik
Nagłośnienie
Nagłośnieniowiec
Nagranie
Nagrywarka
Odbiornik
Odsluch
Odsluch douszny
Odtwarzacz
Paczka
Patchbay
Perkusja
Playback

HESLO

Limiter
Live
Live recording
LP
Magnetofon
Mandolína
Membrána
Metronom
Mikrofón
Mikroport
Mixáž
Mixér
Minidisc
Minivěž, Audiověž
Monitor
Mono
Monofonie
Vysílač
Ozvučení
Zvukař
Nahrávka
Rekordér
Přijímač
Odposlech
I- ear monitor
Přehrávač
Reprobox
Patch Bay
Bicí nástroj
Playback

HASŁO

Płyta
Podest
Pogłos
Pokrętło
Półplayback
Powermikser
Próba
Procesor dynamiki
Procesor efektowy
Procesor głośnikowy
Przedwzmacniacz
Przetwornik
Przewód
Puzon
Rap
Raper
Realizator
Reggae
Regulator
Rejestrator
Remastering
Remiks
Rezonator
Reżyserka
Rock
Rytm
Saksofon
Sampler
Sampling
Ścieżka

HESLO

Deska
Pódium
Reverb
Otočný knoflík
Půlplayback
Powermix
Zkouška
Dynamický procesor
Efektový procesor
Speaker management
Předzesilovač
Převodník
Kabel
Pozoun
Rap
Raper
Realizátor
Reggae
Regulátor
Registrovací zařízení, záznamník
Remastering
Remix
Rezonátor/ Ozvučnice
Režie
Rock
Rytmus
Saxofon
Sampler
Samplování
Stopa

HASŁO**HESLO**

Sesyjny	Studiový
Show, widowisko	Show
Skrzypce	Housle
Słuchawki	Sluchátka
Sopran	Soprán
Soul	Soul
Soundtrack	Soundtrack
Sprzężenie	Vazba
Stanowisko dla realizatora	FOH stanoviště
Statyw	Stativ
Stereo	Stereo
Stereofonia	Stereofonie
Stroik	Jazýček
Studio	Studio
Support	Předskokan
Suwak	Fader
Swing	Swing
Sygnal	Signál
Synteзатор	Syntezátor
System liniowy	Line-Array
Szafa grająca	Jukebox
Taśma	Páska
Techno	Techno
Teledysk	Videoklip
Tenor	Tenor
Tester	Zkoušečka
Tłumik	Zeslabovač
Tom-tom	Tom tom
Trąbka	Trubka
Trasa koncertowa (tourneé)	Turné

HASŁO

Tuner
Unplugged
Walkman
Wejście
Werbel
Wielośladowy
Wlot
Wokalista
Wtyczka, wtyk
Wyciągarka
Wyjście
Wylot
Wytwórnia
Wytwornica
Wzmacniacz
Zadaszenie
ZAiKS
Zasilacz
Złącze
Złota płyta
Zwrotnica

HESLO

Ladička
Unplugged
Walkman
Vstup
Buben (virbl)
Vícestopý
Vstup
Zpěvák
Zástrčka
Naviják
Výstup
Výstup/Otvor/Konec
Vydavatelství
Výrobník
Zesilovač
Zastřešení
OSA
Napájecí zdroj
Spojka, konektor
Zlatá deska
Výhybka

6. Podsumowanie

Dynamiczny rozwój rynku muzycznego i akustycznego spowodował konieczność ustalenia nowych nazw i terminów, których używać będą zarówno profesjonaliści, jak i amatorzy. Celem naszej pracy było bliższe zapoznanie się z nomenklaturą muzyczną i elektroakustyczną służącą do obsługi imprez muzycznych.

Naszym zamierzeniem było, aby osoby uczące się języka polskiego zapoznały się z tym tematem i oswoiły ze słownictwem z nim związanym. Głównym zadaniem było zebranie zasobu leksykalnego dotyczącego terminologii muzycznej ze specjalistycznych źródeł.

Praca ta została podzielona na trzy części.

W pierwszej części została przeprowadzona analiza różnych tekstów dotyczących naszego tematu. Korzystaliśmy ze specjalistycznych portali internetowych, czasopism, podręczników itp., związanych z dziedziną muzyki. Badania te polegały na porównaniu polskich tekstów z czeskimi i terminologii polskiej z czeską. Ponadto przeprowadziliśmy badania etymologiczne poszczególnych wyrazów. Istotnym zagadnieniem był podział wyrazów według zapożyczeń. Stwierdziliśmy, że w terminologii muzycznej występują grupy zawierające liczne internacjonalizmy i profesjonalizmy.

W kolejnej części zawarliśmy tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń, w skład których wchodzi zwięzły słownik polsko-czeski i część praktyczna (dydaktyczna). Ćwiczenia zostały sporządzone w taki sposób, by studentom umożliwiły przyswojenie nowej terminologii muzycznej. Oprócz umieszczonych ćwiczeń, które rozwijają zdolności leksykalne, zostały dołączone obrazki przedstawiające graficznie problematykę nagłaśniania.

Ostatnia część została umieszczona na płycie kompaktowej, która jest załącznikiem do naszej pracy.

Płyta CD obejmuje bazę terminów z dwustoma pozycjami terminów słownikowych, które są opracowane w programie Microsoft Office Access. Wyrazy te zostały zaczerpnięte z wyżej wymienionych źródeł. Każdy wyraz występujący w bazie terminów zawiera przykłady użycia, połączenia wyrazowe i definicje słownikowe w języku polskim i czeskim, do których użyto słowniki i korpusy obu języków. Najbardziej używanym słownikiem w tej pracy był „Uniwersalny słownik języka polskiego” pod red. Stanisława Dubisza – jest to jedna z nowszych pozycji na rynku.

Wybrałem ten temat, ponieważ poruszam się w środowisku muzycznym- jestem realizatorem dźwięku w firmie działającej na terenie Polski i Czech. Często spotykam się w swojej pracy z różnymi nazwami jednego urządzenia, w większości jednak nazwy w branży muzycznej są takie same w obu językach. W pracy zostały wykorzystane wyrazy związane z branżą muzyczną.

7. Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou odborné terminologie související s autorově blízkým tématem Hudba. Pozornost je soustředěna na slova související se zvukovou technikou, moderními hudebními žánry a hudebními nástroji apod. Práce byla rozdělena do tří tématických celků. V první části, jež byla teoretickou částí, jsme se zaměřili na etymologii vybraných výrazů, které byly sesbírány z odborných materiálů, především odborných knih, časopisů, článků a internetu. Tyto materiály dále tvoří praktickou druhou část této práce. Obsahuje pracovní listy s jazykovými cvičeními, které jsou určeny studentům k výuce polského jazyka, zejména k výuce překladu a tlumočení. V třetí části je umístěn seznam všech termínů-terminologická báze.

8. Abstract

Keywords: professional translation, translation didactics, terminology, czech-polish translation, music, audio technology

This document focuses on analysis of music related terminology. It contains texts and words typical for audio technology, modern music genres and music instruments, which were gathered from scientific sources, especially books, magazines, articles and internet. These materials constitute third practical part containing worksheets, which are intended to serve students for teaching polish language. There is an analysis of each word in the second part.

9. Anotace

Autor: Andrzej Bartnicki

Fakulta: Filozofická

Katedra: Slavistiky, sekce polonistiky

Název bakalářské práce: Terminologická báze a tematické pracovní listy pro inovaci výuky překladu a tlumočení (hudba).

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Jeništa

Počet znaků: 60 568

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 19

Klíčová slova: překlad, tlumočení, slovní zásoba, terminologická báze, hudba, zvuková technika

Tato práce se zabývá analýzou terminologie související s tématem Hudba. Obsahuje texty a výrazy typické pro zvukovou techniku, moderní hudební žánry a hudební nástroje, které byly sesbírány z odborných materiálů, především odborných knih, časopisů, článků a internetu. Tyto materiály dále tvoří třetí praktickou část obsahující pracovní listy, které jsou určeny studentům k výuce polského jazyka. V druhé části je obsažena analýza jednotlivých výrazů.

Bibliografia:

Słowniki i encyklopedie

1. *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, pod. red. Urbańczyka S., Wrocław 1978.
2. *Nová slova v češtině, Slovník neologizmů*, pod. red. Martincové O., Praha 1998.
3. *Nová slova v češtině, Slovník neologizmů 2*, pod. red. Martincové O., Praha 2004.
4. *Nový akademický slovník cizích slov*, Kraus J., Praha 2008.
5. *Nowy słownik poprawnej polszczyzny*, Markowski A., Warszawa 2002.
6. *Polsko- český slovník I / A-Ó*, Oliva K., Praha 1999.
7. *Polsko- český slovník II / P-Ž*, Oliva K., Praha 1999.
8. *Slovník spisovné češtiny pro školy a veřejnost*, Filipec J., Daneš J., Macháč J., Mejstřík V., Praha 2005.
9. *Słownik terminów muzyki rozrywkowej*, Wolański A., Warszawa 2000.
10. *Słownik czesko- polski Česko- polský slovník A-Z*, Siatkowski J., Warszawa 2007.
11. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod. red. Dunaja B., Warszawa 2006.
12. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Dubisz S., Warszawa 2006.

Prace językoznawcze, podręczniki

1. Jadacka H., *Kultura języka polskiego*, Warszawa 2008.
2. Kubiak B., *Na łamach prasy*, (część pierwszy i druga), Kraków 2009.
3. Markowski A., *Kultura języka polskiego*, Warszawa
4. Lipińska E., Seretny A., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako języka obcego*, Kraków 2005.
5. Sztekmler K., *Podstawy nagłośnienia i realizacji nagrań*, Warszawa 2009.
6. Vlachý V., *Praxe zvukové techniky*, Praha 2000.
7. Waszakowa K., *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, Warszawa 2005.

Czasopisma, artykuły,

1. *Live sound & Instalation.*
2. *Muzyka i technologia.*
3. *Music store.*
4. *Muzikus.*

Źródła internetowe:

1. <http://pl.wikipedia.org> cyt. 10.05.2011.
2. *Encyklopedia internetowa PWN*, on-line: www.encyklopedia.pwn.pl cyt. 10.05.2011.
3. *Słownik internetowy PWN*, on-line: www.sjp.pwn.pl cyt.10.05.2011.
4. www.muzyka-tech.pl cyt. 10.05.2011.
5. www.muzikus.cz cyt. 10.05.2011.
6. www.realizator.pl cyt. 10.05.2011.
7. www.livesound.pl cyt. 10.05.2011.
8. www.muzyka.pl cyt. 10.05.2011.
9. www.magazyngitarzysta.pl cyt. 10.05.2011.